

Pyramid upp&ner Kristoffer Svenberg

23 oktober – 20 november 2021

Västra hallen, Växjö konsthall

”Frihet under ansvar” – volontär i konstprekariatet

Kristoffer Svenbergs konstnärskap är invecklat, och envetet. Det hänger ihop som ett pussel där motivet skiftar då bitarna som förefaller höra ihop ska fogas samman. Hans verk kommer till uttryck i format eller modeller som varierar från bild, text och video till installationer, skulpturer och performance. Här är några av ämnena: fotografi, turistparadis, sekterism, unga som driver runt i shoppinggallerior utan att köpa saker, försörjningsjobb i prekariatet och pedagogik som konstnärligt uttrycksmedel. Jag hävdar att det Svenberg ägnar sig åt går att förstå som samhällsanalys. Foga in en sorts avancerat rollspel, eller konstnärligt syftande wallraffande, så börjar vi ringa in något.

Sommaren 2010 befinner sig Kristoffer Svenberg på Sri Lanka som volontärbetare för Surfing the Nations. Det är en amerikansk organisation som använder vågsurfing som ett redskap för att öka minoriteten kristna lankeser. Metodiken är en mix av toppstyrning och nyckfulla ”biståndsinsatser”, utan reellt samråd med lokalbefolkningen. Grundarna har tidigare anklagats för att ha utnyttjat sitt andliga ledarskap och missbrukat finansiella medel. Det skulle, utifrån befintliga underlag och källor, gå att kritiskt studera verksamheten och presentera resultatet som granskande reportage. Svenberg tjänar i stället ihop reskassan för Sri Lanka med arbete på ett lager och andra påhugg, och väljer, ”för komplexitet, symboliken och fler dimensioner [...] att själv gå upp i organisationens praktik” (Essä av Kristoffer Svenberg, *Secular Surface – Surfing the Nations*, 2011/2018). Han är där, inte för att han vill jobba ideellt för kristen mission på exotiska platser eller leka grävande journalist, utan för att ifrån ett perspektiv som konstnär undersöka ett organiserat flöde, och utgöra friktion.

Som alla varumärkesdrivna företag manifesterar sig Surfing the Nations i ett estetiskt bildflöde. Det här projektets motiv, i dubbel bemärkelse, är för Kristoffer Svenberg att gå in i det bildflödet med en fotografisk verktygslåda som problematiserar hans egen klivna inställning till surfing som del av en social identitet. Surfing är en populärkulturell bildgenerator och påverkar därmed på det mest effektiva sätt som existerar. Organisationen använder vågsurfing som socialt kitt för att annektera religiöst område och utövar därmed politisk makt. De skeenden som Svenberg dokumenterar visuellt och i text blir konstnärligt material – som stör Surfing the Nations budskapsutsändning.

Filmen *Pyramid upp&ner* (2021) inleds med en kameraåkning längs metallstängslet som inhägnar en lagerbyggnad för dagligvaror i Jordbro i södra Stockholm. Kristoffer Svenberg jobbar här under ett uppehåll i sina masterstudier på Konstfack. Syftet är att finansiera det just beskrivna projektet på Sri Lanka. Då och då filmar han eller en arbetskamrat med mobilkamera vardagliga ögonblick på lagret och samtal på väg till eller från jobbet.

Arbetarna på lagret lyder under ett ackord kalkylerat så att det omöjliggör en rimlig arbetstakt. Av det skälet finner sig några av Svenbergs kollegor före utsatt tid för att arbeta innan de stämplat in. De jobbar undan obetalt för att nå upp till det ackord som är ett minimumkrav för eventuell tillsvidareanställning. En ung kollega som ensam försörjer familjen bestämmer sig för att köra så hårt han orkar för att så fort han kan kvala in till fast tjänst. Senare blir han uppbyren i matsalen med knäckt rygg. Pressen att få ihop en

inkomst att överleva på är del av en macho-image som präglar arbetsplatsen. Arbetsledarna förstärker bildens genomslagskraft genom en slogan på newspeak: "Frihet under ansvar". De signalerar att den som inte hinner med är "lat" eller "klen", så att kraven inte ska uppfattas som för höga. Här ytterligare två bilder som Svenberg lyfter upp och fixerar, bilder som står i ett inbördes beroendeförhållande: företagsandan kontra ett självskadebeteende som blir dess konsekvens.

Kristoffer lär känna kollegan Boris som klipper ihop egna videor med innehåll från befintliga filmer på nätet, ofta Hollywoodproduktioner, vilket leder till att Boris Youtubekonton får anmärkningar om upphovsrätt. När en kanal plockas ned laddar han upp materialet på en ny; en rutin han och vänner med samma intresse har satt i spel. Boris följer konspirationsteoretiker som sprider olika budskap via stora sociala plattformar. Kristoffer är skeptisk till intresset för föreläsarna men börjar efter ett tag att tolka Boris mash up-produktioner som konst. Både konspirationsteorierna och det estetiska greppet att disponera om ordningen och innehållet i den populärkulturella rörliga bilden, inser han, fyller en funktion som sagor.

Eller mot-sagor. Dagligvaruföretagets tolkningsföreträdare i egenskap av överordnad skapar ju också berättelser. Arbetstagarers ifrågasättanden likställs med "taskig attityd". Makten annekterar med andra ord ett solidariskt begrepp för oschyssthet men byter ut parterna inom lojaliteten – arbetskamrat till arbetskamrat – mot arbetsgivare kontra korttidsarbetare utan anställning. Fel attityd kan eliminera chansen till fast jobb och försörjning. Att få ihop finansiering till konstprojektet Surfing the Nations (2011–2018) är inte längre det enda syftet med lagerjobbet, utan att Svenberg på arbetsplatsen tillämpar sin praktik som konstnär och därigenom påverkar ett flöde av bilder; motsäger den dominerande utsagan.

I filmens voice-over reflekterar Kristoffer Svenberg över arbetsmiljön, och över sin position som jämlik med sina kollegor i termer av socioekonomisk bakgrund men ändå, i egenskap av konstnär, med en högre klassmässig tillhörighet. Han är inte ensam om att analysera arbetssituationen. De flesta som plockar och lastar, även Svenberg, är uppväxta med devisen att hårt arbete är vägen till att nå sina mål. I mötet mellan pliktetos och stress på golvet uppstår diskussioner om sammanhållning respektive konkurrens. Vetskapen om att ens egen överlevnad gynnas av att ignorera kollegornas påfrestningar, skapar inre konflikter. Kristoffer, Boris och kollegan Jonathan bildar en grupp som strävar efter mindre tävlingsinriktade förhållanden. Jonathan skissar på ett debattinlägg om dåliga arbetsförhållanden avsett för den då utgivna gratistidningen Metro, främst läst av trafikanter i kollektivtrafiken. Kristoffer Svenberg har tagit jobbet för att kunna genomföra ett

konstnärligt projekt på en exotisk ö, men med stigande insikt om sin medverkan i den rådande strukturen görs Jordbro-slitet till ett pågående arbete med ett kommande verk. Motiven skiftar.

I processen mellan de människor som råkat bli arbetskamrater tar något nytt form, och även fysisk gestalt. Pallarna ska packas i en kompakt kubform för att förenkla lastning inför distribution. "Bygg inte pyramider, det gjorde man i Egypten", förmanar arbetsledarna. I det pressade tempo som råder packas pallarna ojämnt och vid ett fåtal varor i ordern kastas kollin upp på pallen. Under en lunchrast får de tre kollegorna idén att försöka göra just en pyramid, uppochnedvänd. En order av stora mängder toalettpapper dyker upp och de använder beställningen som material. I stället för en fast bas placerar de ett ensamt paket längst ned och låter balen växa uppåt och expandera utåt på samma gång. De lyckas få en nästan manshög pyramid av plastförpackade pappersrullar stödd endast av hårt spänd plastfilm, att stå stadigt med den breda delen överst. Det går snabbt. Kollegorna märker deras tilltag och vågspel och skratten sprider sig. "I like that!" utropar någon. Och tillägger i en mer återhållen ton medan någon annan förevisar skulpturen med mobilkamera: "Är det allas sista dag?"

Samhällskritiska verk är legio i samtidskonsten. Ofta med ett världssamvete. Och ett utifrånperspektiv. De verken förmedlar ett väl underbyggt och tydligt budskap. Svenberg gör något annat. Han frågar sig snarare: vad är det jag påstår nu? I vilken roll gör jag det? Om jag placerar mig där i stället, hur förändras bilden? Han granskar de egna bevekelsegrunderna och metoderna, och sin identitet som konstnär. Dessutom erbjuder han några svar. Ett är: det här kan vi ha konst till. Ett svar till dem som ifrågasätter värdet av estetiska skolämnen och till de växande skaror som vill kringskära yttrandefrihet och granskande journalistik. Kristoffer Svenberg är varken grävreporter eller antropolog. Men journalistikens strävan efter saklighet och sammanhang finns i hans värv, och kanske också något av antropologins icke-dömande hållning till de sociala studieobjekten, även när han är kritisk.

Brutaliteten och nonchalansen i Surfing the Nations modus operandi, bearbetad av en konstnär som via spionage själv är med och utövar "missionen", förvandlar mig från betraktare till ofrivillig deltagare. Det är en effektiv impuls till självrannsakan. Den anarkistiska gesten i en uppochnedvänd dagligvarupyramid och de befriade skrattsalvorna på lagret framkallar å andra sidan förvirrade lyckotårar. Kombinerad protest och absurdism – en klassisk tvåcylindrig motor i den moderna konsthistorien.

Maria Morberg, kulturskribent